

Oponentský posudek dizertační práce Lenky Brunclíkové

„Sociální rozměr domovního odpadu“ (ZČU Plzeň 2015)

Lenka Brunclíková se ve své práci zabývá odpadem a jeho zkoumáním na poli sociálních věd. Nejprve se věnuje vymezení odpadu a historickým proměnám jeho koncepce. Dále autorka vysvětluje etické otázky spojené s výzkumem a věnuje se též reflexivitě. Po teoretické části následuje část metodologická a část zaměřená na vlastní výzkum. V metodologické části autorka definuje svůj záměr (výzkumné otázky), dále popisuje průběh výzkumu od pilotní studie ve městě přes vstup do terénu do výzkumu odpadu v malé vesnici (nazývané v práci Vesnice) a detailně představuje tvorbu a zpracování dat. Kapitoly 7 až 10 jsou pak věnovány jednotlivým ohledům zkoumané problematiky – výsledkům výzkumu, které autorka dává do souvislosti s širokým spektrem studií a teoretických prací. Práce obsahuje též závěr, cizojazyčné shrnutí, seznam použité literatury a přílohy (grafy a fotografie).

I když je téma odpadu v zahraniční společenské vědě relativně hojně zkoumáno minimálně od 60. let (např. Douglas 1966 nebo Thompson 1979, zejména však Rathje 1974), v českém prostředí jsou výzkumy Lenky Brunclíkové a jejího školitele Daniela Sosny unikátní jak svým rozsahem, tak zaměřením. Kromě archeologických výzkumů, pro které je výzkum odpadu (především odpadních jam) tradiční záležitostí, se v českém prostředí objevily jen práce ekonomické, ekologické, jak uvádí autorka (s. 3), či studie z oblasti práva (Janák 2011). V zahraničí se odpadu věnuje zejména geografie, sociologie, antropologie, archeologie, ale i další společenskovědní disciplíny. Odpad byl nazírán ze symbolické i metaforické perspektivy i v dichotomii čisté – špinavé, ale i z hlediska něčeho co podléhá či se vymyká sociální kontrole. Už sama ambivalentní povaha odpadu jako něčeho, čeho se chceme zbavit, versus co lze nadále zpracovat a využít je badatelsky velice lákavá. Autorka sama řadí svoji práci do proudu studia odpadu, který se „snaží skrze odpad nahlížet na jednání, motivace a strategie aktérů – producentů odpadu. Odpad je tak prostředkem, jak lze lépe pochopit jejich každodenní praxe“ (s. 4, 6).

Po provedení pilotní studie ve městě se autorka soustředila na výzkum v malé vesnici v západočeském kraji. Kombinuje dvě metody sběru dat – etnografii a garbologii. Autorce se prostřednictvím tohoto přístupu podařilo na jedné straně odhalit kategorie, do kterých je vyhazovaný odpad dělen i strategie, které aktéři – obyvatelé Vesnice – využívají, aby zamezili vyhazování věcí. Zjištěné kategorie navíc autorka interpretuje jako zrcadlo hodnot, která je

věcem připisována a zamýšlí se nad širšími souvislostmi přisuzované hodnoty. Postup, kdy je aktéřská praxe v zacházení s odpadem zachycena jak etnografickým přístupem, tak garbologickou analýzou, efektivně slouží k triangulaci dat.

Výzkum a jeho výsledky, které jsou náplní posuzované dizertační práce, jsou inovativní využitím kombinace přístupů etnografie a garbologie. Prezentovaný výzkum otevírá mnohá témata týkající se aktéřské praxe jednotlivců v zacházení s odpadem, mj. problém přisuzované hodnoty, ekonomických vlivů, ale i dopady ekologických kampaní. Aktéřská kategorizace odpadu, jak ukazuje tento výzkum, je velice komplexní a doposud málo zmapované téma, ke kterému je tato práce klíčovým příspěvkem. Autorka v textu reflektuje limity svého přístupu i etické problémy. Téma odpadu je v antropologickém výzkumu velice citlivé, vyzrazuje o svých původcích mnohé, i to, co by, jak ukazuje i tato práce, o sobě sami informátoři neřekli v interview, nebo ani sami nevědí. Autorka se i s touto otázkou vypořádala velmi dobře.

Práce představuje konzistentní, citlivý výzkum s propracovanou metodou a důsledně vyargumentovanými závěry. Výsledky práce jsou dle mého soudu dostatečně zasazeny do kontextu jiných výzkumů a teoretických prací na téma odpadu v širokém spektru společenských věd.

K hodnocené dizertační práci nemám žádné zásadní výtky, mohu jen vyzdvihnout její přednosti (viz výše). Práci považuji za výbornou a doporučuji ji k obhajobě.

Protože nemám k práci žádné zásadní výtky, navrhuji jako téma k diskuzi u obhajoby otázku: Bylo by pro studium odpadu přínosné uvažovat o „antropologii odpadu“ jako o novém specifickém odvětví antropologie?

.....
Karolína Pauknerová, Ph.D.
Centrum pro teoretická studia UK / AVČR
V Praze dne 26. 5. 2015

Citovaná literatura:

Douglas, Mary. [1966] 2004. *Purity and Danger. An Analysis of Concept of Pollution and Taboo*. London, New York: Routledge.

Rathje, William. 1974. "The Garbage Project." *Archaeology* 2: 236–41.

Thompson, Michael. 1979. *Rubbish Theory. The Creation and Destruction of Value*. Oxford: Oxford University Press.

Hanák, Jakub. 2011. Co je odpadem podle evropské a české legislativy? *Časopis pro právní vědu a praxi* 19(3): 239 – 243.